

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.725.108
у Львівському державному університеті
внутрішніх справ
79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента

доцента кафедри кримінального права та процесу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Нікіфорової Тетяни Іванівни

на дисертацію

Бурдіної Тетяни Валентинівни

на тему:

**«Заходи заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб,
засуджених до позбавлення волі, та їх ефективність»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 «Право»

у галузі знань 08 «Право»

Актуальність теми дослідження. Обрана дисертанткою тема дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальною. Адже Україна, обравши європейський вектор свого правового розвитку, поставила завданням, посеред інших, реформування кримінально-виконавчої системи. Найперше Українська держава має на меті відмовитися від каральної парадигми правосуддя, а стосовно неповнолітніх правопорушників заплановано поетапне запровадження ювенальної пенітенціарної юстиції. Так, в останнє десятиліття вже укладено цілу низку концепцій, стратегій, законопроектів тощо у цій сфері, зокрема: Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджену Указом Президента України від 08.11.2012 р. № 631/2012, Концепцію реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, затверджену Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 654-р, Положення про Департамент з питань виконання кримінальних покарань, затверджене Наказом Міністерства юстиції України від 21.12.2020 р. № 4403/5, Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, затверджену Указом Президента України від 24.05.2011 р. N 597/2011, План заходів щодо реалізації Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, затверджений Розпорядженням КМУ від 12.10.2011 р. N 1039-р, Положення про Міжвідомчу координаційну раду з питань правосуддя щодо неповнолітніх, затверджене постановою КМУ від 24.05.2017 р. № 357,

Національну стратегію реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року, затверджену Розпорядженням КМУ від 18.12.2018 р. № 1027-р; а також 2 законопроекти: «Про пенітенціарну систему» від 22.03.2021 р. та «Про юстицію, дружню до дитини» від 03.06.2021 р. № 17974/0/2-21.

Разом з тим, особливо гостро на сьогодні постає потреба у всебічній реалізації засад і положень вказаних нормативно-правових актів, що вимагає приділення окремої уваги питанню застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі та проблемі їхньої ефективності. Адже застосування таких заходів має слугувати стимулюванню правослужняної поведінки засуджених, а відтак їхньому виправленню і ресоціалізації, а також запобіганню вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами. А отже, досягнення такої мети покарання загалом та застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх ув'язнених зокрема виступатиме свідченням остаточного переходу пенітенціарної системи України від карального до виправно-виховного характеру правосуддя.

Актуальність дослідження дисертантки зумовлена також тим, що вона вперше в українській науці кримінально-виконавчого права обґрунтовує, що для підвищення ефективності застосовуваних до неповнолітніх ув'язнених заходів заохочення і стягнення засадничим є застосування індивідуального підходу до кожного засудженого, а саме врахування соціально-психологічних особливостей і характеристик неповнолітніх засуджених, й насамперед їхнього ставлення до конкретних видів заходів заохочення і стягнення та їхньої внутрішньої особистісної мотивації. Отож завдяки проведеному здобувачкою аналізу ефективності цих заходів за допомогою використання низки методик вимірювання, оцінювання такої ефективності на підставі встановлення показників (факторів) означених соціально-психологічних властивостей засудженого, видається можливим визначити доцільність у подальшому як законодавчого закріплення, так і практичного використання у діяльності виховних колоній тих чи інших заходів.

Крім того, актуальність представленого дослідження засвідчується виявленням дисертанткою певних правових колізій, суперечностей, неточностей, прогалин тощо у законодавстві щодо застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, зокрема щодо переліку видів заходів заохочення та заходів стягнення, змісту і обсягу окремих видів цих заходів, переліку та змісту підстав застосування заходів заохочення та стягнення, особливостей порядку їх застосування. Здобувачка проаналізувала також неузгодженість деяких норм вітчизняного законодавства з принципами міжнародного права у цій сфері. А відтак, у роботі сформульовано слушні пропозиції стосовно оновлення багатьох засад і положень законодавства з означеної

проблематики, у т. ч. щодо удосконалення імплементації міжнародних стандартів з цього питання.

Попри наявність багатьох досліджень різноманітних аспектів проблематики заходів заохочення та стягнення представниками української науки кримінально-виконавчого права, досі не проведено окремого дослідження заходів заохочення і стягнення, які застосовуються саме до неповнолітніх ув'язнених, а також дослідниками взагалі не приділено уваги визначенню методики оцінювання ефективності таких заходів. Тож така недостатня сучасна теоретична опрацьованість розглядуваної проблеми є підтвердженням гострої актуальності здійсненого дисертанткою дослідження.

Отож, дисертаційна робота Бурдіної Т. В. є особливо актуальною та відповідає нагальній потребі реформування кримінально-виконавчої системи, зокрема запровадження ювенальної пенітенціарної юстиції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Бурдіної Т. В. є складовою науково-дослідної проблематики роботи факультету № 1 ІПФНП Львівського державного університету внутрішніх справ відповідно до теми «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (2021-2024 рр., номер державної реєстрації 0121U113930).

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Аналіз тексту дисертації та наукових публікацій Бурдіної Т. В. дають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих дисертанткою у ході даного дослідження. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті і завданням роботи, що забезпечується раціонально обраними методами дисертаційного дослідження.

Мета дисертації – комплексне дослідження теоретичних засад і практичних особливостей правового регулювання застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, а також виявлення їхньої ефективності та розроблення пропозицій щодо удосконалення кримінально-виконавчого законодавства України у цій сфері та практичних рекомендацій стосовно ефективізації застосування таких заходів. Дисертантці вдалося повною мірою досягти поставленої мети завдяки успішному вирішенню цілої низки завдань. Передусім здобувачкою уточнено поняття, сутність та значення заходів заохочення і заходів стягнення, що застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі; а також проведено аналіз видів таких заходів. Дисертанткою досліджено міжнародні стандарти застосування до неповнолітніх ув'язнених заходів дисциплінарного впливу та виявлено особливості впровадження деяких їхніх положень в національному законодавстві. У роботі визначено підстави застосування

заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх ув'язнених та розкрито особливості порядку їх застосування. Здобувачкою охарактеризовано виправлення і ресоціалізацію неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, як критерій ефективності застосовуваних до них заходів заохочення і стягнення. Встановлено значення принципу індивідуалізації у виховній роботі як засобу ефективізації таких заходів та, відтак, з'ясовано зміст і значення соціально-психологічних властивостей засудженого, у т. ч. ставлення та внутрішньої особистісної мотивації, як засобів ефективізації цих заходів. У представленому дослідженні висвітлено поняття та загальну методику вимірювання ефективності в юридичній науці та в теорії кримінального покарання, а також визначено критерії оцінювання ефективності заходів заохочення і стягнення, застосовуваних до неповнолітніх ув'язнених. Дисертантка охарактеризувала методики дослідження ефективності таких заходів та розкрила особливості їхнього використання. І, врешті, на підставі проведеного дослідження здобувачка сформулювала пропозиції щодо удосконалення законодавства про заходи заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх ув'язнених, а також розробила практичні рекомендації стосовно ефективізації таких заходів.

Об'єкт та предмет дослідження визначено коректно. А саме, об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері застосування заходів заохочення і стягнення до засуджених осіб, а предметом – заходи заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, та їх ефективність.

Відповідно до поставленої мети і завдань у дослідженні використано цілу систему філософських дослідницьких підходів, загальнонаукових і спеціальних юридичних методів та методів психологічного дослідження, а також прийомів і засобів наукового пізнання досліджуваного явища. Так, з-поміж філософських дослідницьких підходів дисертанткою застосовано діалектичний (розділи 1, 2, 3, 4) та аксіологічний (підрозділи 3.2 і 4.2). Серед загальнонаукових методів використано системний (розділи 1, 2, 3, 4) та безпосередньо пов'язані з ним структурно-функціональний (розділи 1, 2, 3, 4) і метод класифікації (підрозділи 1.2, 2.1, 3.2, 4.2, 4.3); метод аналізу та синтезу, який охоплює системний (кількісний та якісний) аналіз (розділи 1, 2, 3, 4) і протилежний йому метод синтезу (розділи 1, 2, 3, 4); сходження від простого до складного, від абстрактного до конкретного (розділи 1, 2, 3, 4); проблемно-хронологічний (розділи 1, 2, 3, 4); аналізу документів (підрозділи 1.2 і 1.3, розділ 2, підрозділи 3.1, 3.2 і 4.3); герменевтичний (розділи 1, 2, 3, 4); термінологічний (розділи 1, 2, 3, 4); лінгвістичний (розділи 1, 2, 3, 4); статистичний (підрозділи 2.2 і 3.1); конкретно-соціологічний (підрозділи 2.2, 3.1 і 4.2); метод гіпотез (підрозділ 4.2); а також методи факторного аналізу (підрозділи 4.1 і 4.2) та кластерного аналізу (підрозділ 4.2). В основу дослідження здобувачкою також

покладено такі спеціальні юридичні методи: порівняльно-правового аналізу (розділи 1, 2, 3, 4), формально-юридичний (догматичний) (розділи 1, 2, 3, підрозділи 4.1 і 4.3), правового моделювання (підрозділ 4.3); а також низку методів психологічного дослідження: порівняльний (підрозділ 4.2), емпіричний психодіагностичний метод опитування (підрозділ 4.2), методи (кількісні та якісні) обробки даних (підрозділ 4.2), інтерпретаційний метод (підрозділи 4.2 і 4.3). Крім того, дослідження проведено ще й на підставі логічних прийомів і засобів наукового пізнання: індукції і дедукції (розділи 1, 2, 3, 4), абстрагування (розділи 1, 2, 3, 4), аналогії (розділи 1 і 2, підрозділи 3.1 і 3.2, розділ 4).

Слід відзначити, що окрім методів наукового (теоретичного) дослідження дисертантка використала в роботі методики проведення практичного дослідження, а саме комплекс таких психодіагностичних методик: методику діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса та методику діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса; опитувальник «Поведінка батьків і ставлення підлітків до них» (ADOR); п'ятифакторний особистісний опитувальник Р. МакКрає і П. Коста (тест «Велика п'ятірка»); дві авторські анкети: анкету для вивчення соціально-психологічних особливостей сім'ї, умов зростання і виховання досліджуваних та анкету для вивчення ставлення неповнолітніх ув'язнених до застосовуваних щодо них заходів заохочення і стягнення (підрозділ 4.2).

Високий ступінь обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження досягнутий також завдяки раціональній та узгодженій структурі всіх елементів дисертації. Структура роботи, котра зумовлена її предметом, метою та завданнями, складається зі вступу, чотирьох розділів, які охоплюють десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та 21 додатку. Усі розділи дисертації, відповідно до науково-дослідницьких завдань, розкривають важливі аспекти обраної теми і змістовно їх наповнюють. Вони органічно взаємопов'язані та мають внутрішню логіку викладу матеріалу. Окремо слід відзначити, що Додатки містять, зокрема, детальний аналіз міжнародних стандартів прав неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі під час застосування до них заходів дисциплінарного впливу (Додаток Б); а також характеристику використаних у дослідженні психодіагностичних методик, у т. ч. двох авторських анкет, а саме опис їхнього змісту і представлення отриманих у ході опитування даних, та висвітлення результатів порівняльного аналізу у контрастних за внутрішньою мотивацією та ставленням до заходів заохочення і стягнення групах неповнолітніх ув'язнених-респондентів (Додатки В, Г, Д); а крім того, пропозиції удосконалення кримінально-виконавчого законодавства України щодо застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх ув'язнених (Додаток Е).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається також належною джерельною базою, яка

налічує 335 найменувань. Притому теоретичною основою дослідження став великий обсяг наукових праць з кримінально-виконавчого, міжнародного права, прав людини, юридичної психології і педагогіки, пенітенціарної психології і педагогіки, що свідчить про міждисциплінарний характер представленої дисертанткою роботи. Нормативно-правову базу дослідження становили Конституція України, національне законодавство (кримінально-виконавче та інше галузеве, зокрема кримінальне), у т. ч. низка кодексів та відомчих актів, а також міжнародні стандарти з досліджуваної проблематики. Особливу цінність дисертаційній роботі надає використання здобувачкою вагомої емпіричної бази дослідження, що додатково підтверджує високий ступінь обґрунтованості та достовірності одержаних наукових результатів. А саме, емпіричною базою дослідження слугували дані анкетування (опитування) 55 респондентів, проведеного у Кременчуцькій виховній колонії у 2020 р. за низкою методик; а також різноманітні опитування ув'язнених та персоналу установ виконання покарань, здійснені іншими науковцями, та дані статистичних досліджень з означеного питання, отримані іншими дослідниками. Отож ретельне дослідження дисертанткою зазначених науково-теоретичних, нормативно-правових та емпіричних джерел дозволило успішно вирішити поставлені у дисертації завдання.

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Визначена в дисертації наукова новизна характеризується високим рівнем наукового аналізу, який здійснено дисертанткою. Тематика дослідження ґрунтовно, самостійно, комплексно вперше викладена на дисертаційному рівні. Наукова новизна роботи зумовлена тим, що дисертація є першим в українській науці кримінально-виконавчого права комплексним дослідженням теоретичних засад і практичних особливостей застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, а також проблеми виявлення їхньої ефективності, котре, відтак, містить пропозиції щодо удосконалення кримінально-виконавчого законодавства у цій сфері та практичні рекомендації стосовно ефективізації застосування таких заходів.

Найбільш значущими результатами, що розкривають наукову новизну дисертаційного дослідження, є сформульовані дисертанткою у ході проведення дослідження положення, узагальнення, висновки, пропозиції та рекомендації, що виносяться на захист. Передусім заслуговує схвалення, що здобувачка вперше:

– обґрунтувала, що розуміння правової природи заходів як заохочення, так і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, власне як стимулюючих їхню правослухняну поведінку, а відтак їхнє виправлення і ресоціалізацію та запобігання новим правопорушенням, є передумовою досягнення їхньої ефективності;

– дослідила стан (обсяг і зміст) впровадження в національному законодавстві положень міжнародних стандартів щодо особливостей застосування до неповнолітніх ув'язнених заходів заохочення і стягнення;

– сформулювала низку пропозицій щодо удосконалення законодавства про заходи дисциплінарного впливу, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, а саме стосовно: переліків видів заходів заохочення та стягнення, що застосовуються до неповнолітніх ув'язнених, переліків та змісту підстав застосування до них таких заходів, особливостей порядку їх застосування;

– обґрунтувала використання комплексу методик, у т. ч. двох авторських анкет, для дослідження ефективності заходів заохочення і стягнення, застосовуваних до неповнолітніх ув'язнених, загалом та визначення суб'єктивних (внутрішніх) емпіричних референтів зокрема;

– сформулювала й обґрунтувала низку практичних рекомендацій щодо ефективізації заходів заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі.

Вагомим є удосконалення дисертанткою:

– аргументування доцільності використання юридичного підходу до встановлення факту виправлення неповнолітнього ув'язненого;

– обґрунтування положення про те, що досягнення виправлення та ресоціалізації неповнолітніх ув'язнених варто визнати засадничим критерієм доцільності, дієвості й ефективності застосовуваних до них тих чи інших заходів заохочень і стягнень;

– твердження про те, що засобом ефективізації заходів заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, виступає принцип індивідуалізації, який проявляється у врахуванні соціально-психологічних властивостей особистості неповнолітнього ув'язненого, а також його поведінки під час відбування покарання;

– висновку про те, що розроблення науково обґрунтованої методики вимірювання, оцінювання ефективності заходів заохочення і стягнення, що застосовуються до неповнолітніх ув'язнених, має опиратися на такі суб'єктивні (внутрішні) емпіричні референти, якими виступають передусім певні показники внутрішньої особистісної мотивації та ставлення засудженого до конкретних заходів заохочення та заходів стягнення, а також показники соціально-демографічних характеристик та психологічних особливостей особистості засудженого.

Завдяки здобувачці набули подальшого розвитку:

– аналіз міжнародно-правових стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі щодо неповнолітніх, а передусім розкриття особливостей застосування до неповнолітніх ув'язнених заходів заохочення і стягнення;

– узагальнення поширених у доктрині кримінально-виконавчого права підходів до розуміння ресоціалізації неповнолітніх ув'язнених.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані дисертанткою наукові положення, висновки, пропозиції і рекомендації можуть бути застосовані у: науково-дослідницькій сфері, правотворчій та правозастосовчій діяльності, а також в освітньому процесі. Особливо заслуговує уваги можливість використання отриманих здобувачкою результатів у: науково-дослідницькій сфері – для подальших досліджень проблем, пов'язаних із ефективізацією застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, як в науці кримінально-виконавчого права, так і юридичної психології та пенітенціарної психології і педагогіки; правотворчій діяльності – у процесі вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства України щодо застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх ув'язнених та узгодження його з міжнародними стандартами з означеного питання; у т. ч. при розробці відповідних Методичних вказівок і рекомендацій; правозастосовчій діяльності – у практичній діяльності органів і установ виконання покарань щодо ефективізації застосування заходів заохочення і стягнення до неповнолітніх ув'язнених; у т. ч. для покращення роботи соціально-психологічної служби і методично-виховної ради виховної колонії, а передусім пенітенціарних психологів і педагогів та їхнього ширшого залучення до забезпечення такої ефективізації; освітньому процесі – при викладанні курсів «Кримінально-виконавче право України», «Юридична психологія», «Пенітенціарна психологія» та відповідних спецкурсів, а також для підготовки підручників та навчальних і методичних посібників.

Повнота викладу одержаних результатів. Основні положення та результати дослідження Бурдіної Т. В. відображено у восьми наукових статтях, опублікованих в українських фахових виданнях з юридичних наук, а також у шести тезах доповідей на всеукраїнських, регіональних та міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, що підтверджує достатній рівень апробації результатів дисертаційного дослідження. Кожний розділ дисертаційної роботи завершується розгорнутими висновками. Також за результатами дослідження сформульовано лаконічні та переконливі узагальнення.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація містить результати власних досліджень Бурдіної Т. В. У дисертаційному дослідженні відображено поважне ставлення до поглядів інших науковців. Використання наукових підходів, розробок, тверджень, ідей, відомостей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело (список використаних джерел становить 335 найменувань), дотримано вимог законодавства про авторське право, надано достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, використані методики дослідження та джерела інформації. У дисертаційній роботі

не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикацій, фальсифікацій та інших порушень, які б могли поставити під сумнів самостійний характер дисертаційного дослідження. Зазначене підкреслює дотримання дисертанткою вимоги академічної доброчесності, на чому особливу увагу акцентовано в Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи актуальність і високий науковий рівень проведеного Бурдіною Т. В. дослідження, його обґрунтованість і достовірність, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість його результатів для вирішення низки правових проблем у кримінально-виконавчому праві, слід зауважити, що, як і будь-яка значна за обсягом і кількістю досліджуваних проблем наукова робота, дисертація містить й окремі дискусійні або суперечливі положення, які потребують додаткової аргументації та пояснень здобувачки під час прилюдного захисту. Зокрема слід висловити такі зауваження до окремих положень дисертації:

1. Викликає дискусію обґрунтованість означення дисертанткою заходів заохочення і стягнення, що застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, як заходів дисциплінарного впливу (у підрозділі 1.1), адже традиційно під такими розуміють лише заходи дисциплінарного стягнення. Така позиція здобувачки, вважаємо, потребує додаткової аргументації.

2. У роботі відсутній підрозділ, присвячений стану розробки проблеми. Варто було б представити у ньому історіографію дослідження заходів заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, та їхньої ефективності.

3. Вважаємо, що окрім запропонованої дисертанткою класифікації заходів заохочення та стягнення за критерієм стимулювання неповнолітніх ув'язнених (у підрозділі 4.2, с. 162), у роботі доцільно було б розглянути поширені в науці кримінально-виконавчого права зокрема та юридичній науці загалом (на що, зрештою, вказує й сама здобувачка на с. 162) й інші класифікації заходів заохочення та заходів стягнення.

4. Видається, що здобувачці було б слушно запропонувати власну методику оцінювання ефективності заходів заохочення і стягнення, що застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі.

5. Вважаємо не зовсім коректним вживання дисертанткою у пропозиціях щодо удосконалення законодавства про застосування до неповнолітніх ув'язнених заходів заохочення і стягнення, формулювання про відпустку (у підрозділах 1.2, 4.2, 4.3). Адже термін «відпустка» пов'язаний з тимчасовим звільненням від виконання робочих (службових) функцій, а не з правом виїзду за межі установи виконання покарань.

Зазначені зауваження та пропозиції є доповнюючими й уточнюючими, носять

дискусійний характер, вони не стосуються концептуальних положень дисертації, а тому не впливають на її загальну високу позитивну оцінку, наукову новизну, дослідницьку достовірність результатів дисертаційного дослідження та в цілому на теоретичний внесок і практичну значущість наукового доробку Бурдіної Т. В.

Загальний висновок. Дисертація оформлена відповідно до нормативних вимог і стандартів МОН України, які передбачені для такого виду досліджень. Стиль викладу матеріалу науковий, логічний, чіткий та виважений. Робота характеризується єдністю змісту. Написана грамотною, літературною українською мовою. Дисертація читається легко та викликає зацікавленість проблематикою дослідження.

Дисертаційне дослідження Бурдіної Т. В. «Заходи заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, та їх ефективність», яке подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», виконане на високому науково-теоретичному рівні, є самостійною, цілісною, завершеною, комплексною працею, яка характеризується цільовою спрямованістю. У ході дослідження дисертанткою отримано нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності представляють вирішення актуальної проблематики, що має істотне значення для науки кримінально-виконавчого права загалом та ювенальної юстиції зокрема.

Дисертаційна робота Бурдіної Т. В. є свідченням особистого внеску здобувачки в науку кримінально-виконавчого права. У роботі не виявлено жодних порушень академічної доброчесності. Концептуальні положення, узагальнення, висновки, пропозиції та рекомендації, що виносяться на захист, сформульовані й обґрунтовані дисертанткою особисто на підставі самостійно проведених досліджень на основі наукового опрацювання й аналітичного осмислення значного масиву наукових публікацій та нормативно-правових актів, що тією чи іншою мірою стосуються предмета дослідження, а також аналізу результатів анкетування респондентів із використанням низки методик дослідження ефективності заходів заохочення і стягнення, застосовуваних до неповнолітніх ув'язнених.

Зміст дисертації відповідає заявленій дисертанткою науковій спеціальності (081 «Право»). Робота пройшла належну апробацію. Є всі підстави для визнання дисертаційної роботи Бурдіної Т. В. своєчасним та якісним науковим дослідженням.

На підставі викладеного вважаємо, що дисертація Бурдіної Т. В. «Заходи заохочення і стягнення, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі, та їх ефективність» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка за своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, рівнем теоретичної та практичної значущості отриманих результатів, а також за кількістю та обсягом публікацій відповідає положенням Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах

(наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23.03.2016 р. № 261, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44, а також вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, а її авторка Бурдіна Тетяна Валентинівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального права
та процесу юридичного факультету
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова

Тетяна Нікіфорова

